

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ЕПІЗООТОЛОГІЇ І МІКРОБІОЛОГІЇ ДЕРЖАВНОГО БІОТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Северин Р.В., канд.вет.наук, доцент,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2217-8582>

Гарагуля Г.І., канд.вет.наук, доцент,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4990-2489>

Баско С.О., канд.вет.наук, ст.викладач,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8314-2490>

Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Життя поставило перший складний виклик перед українським суспільством в березні 2020 року, коли були введені карантинні обмеження, і перед освітянами постало завдання переходу на дистанційне навчання. Перехід давався складно, але більшість проблем вдалося вирішити. Та повномасштабне вторгнення РФ в лютому 2022 року і початок активних бойових дій на території України додав нових проблем в усіх аспектах життя, в тому числі і царині освіти. Дистанційне навчання ще більше ускладнилося. Частина студентів і викладачів залишилася на окупованих територіях, частина стали внутрішньо переміщеними особами, частина – перетнули кордон і залишаються на території інших країн. І ми маємо враховувати ці психологічні і життєві чинники.

Попередні результати впливу війни на вищу освіту в Україні підведені у статті Соколенко О.Л. До факторів впливу віднесено фізичне руйнування інфраструктури установ вищої освіти. Щонайменше 10 університетів було повністю зруйновано і близько 50 пошкоджено (майже 15% усіх українських університетів). Порівняно з 2022 роком фінансування освіти скоротилося на 17%. Є втрати науково-педагогічного потенціалу через значний розрив у заробітній платі між сектором вищої освіти та іншими секторами економіки. Дуже болючою є проблема відтоку українських та іноземних студентів. Навчатися в 240 університетах України та здобувати вищу освіту за різними спеціальностями могли іноземні громадяни понад 150 країн. До війни Україна займала 1,5% міжнародного ринку іноземних студентів. За даними Міносвіти України, з початку війни понад 60 тисяч іноземних студентів виїхали за кордон і продовжують навчатися онлайн в українських вишах. Загострюється проблема їхнього повернення в Україну, особливо до установ у постраждалих регіонах від військової агресії російської федерації. Їхня частка становить 15% усіх іноземних студентів найпопулярніших вузів: Харківської, Одеської, Запорізької та Дніпропетровської областей. Крім того, був великий відтік українських студентів, які мусили залишити Україну. Іноземні університети тепер пропонують лояльні умови навчання, заохочуючи українських студентів, які втікають від війни, залишатися вчитися. Якщо війна триватиме, то потрібна реалізація програм подвійних дипломів, створення відкритого українського університету, що дозволить студентам завершити навчання, зберігаючи зв'язки з університетом в Україні. [4]

Наказ МОН «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» від 8 вересня 2020 року №1115 дає таке визначення: «дистанційне навчання - організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх як правило опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій» [2].

В цьому наказі передбачено організацію дистанційного навчання в асинхронному та синхронному режимах. *Асинхронний режим* – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому інтерактивні освітні платформи, електронну пошту, форуми, соціальні мережі тощо. *Синхронний режим* – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої

учасники одночасно перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відео конференції [2].

В більшості літературних джерел наголошується на основних проблемах переходу на дистанційну форму навчання, які включають брак якісного інтернет-зв'язку, недостатнє забезпечення комп'ютерною технікою і слабший емоційний контакт учасників освітнього процесу, брак методичного супроводу для проведення занять, недостатність контролю й оцінювання діяльності студентів, іноді низька цифрова грамотність. З частиною проблем освітянам вдалося частково впоратися. Але залишилися такі, що вимагають вирішення.

Так, слабкий емоційний контакт між учасниками навчання подолати можливо лише при поверненні до навчання в аудиторіях. Під час безпосереднього спілкування ми надто багато інформації передаємо невербально, а онлайн чимала частина цієї інформації втрачається, отже тримати контакт із студентами значно складніше. В результаті – «включень» в тему заняття чи лекції значно менше, знижується вмотивованість як студента, так і викладача [1].

За даними наукової літератури, були проведені опитування щодо роботи установ вищої освіти у 2022-2023 навчальному році. Виявилось, що більшість респондентів (55,1%) задоволені рівнем організації освітнього процесу і лише 1,4% не задоволені. Серед труднощів найчастіше згадували проблеми технічного характеру – доступ до Інтернету, перебої в електропостачанні, відсутність необхідної техніки (70,6%) і 6,2% респондентів звернули увагу на недостатній рівень зворотного зв'язку з викладачами. Змінилося відношення до форм дистанційного навчання: якщо у 2022 році більшість здобувачів вищої освіти надавали перевагу синхронному режиму навчання, то у 2023 році – асинхронному [3]. Це характерно і для студентів факультету ветеринарної медицини: це дає змогу студентам оволодівати практичними навичками під час роботи за фахом (у ветеринарних клініках, притулках для тварин, ветеринарних лабораторіях).

Дуже важливим є завдання для менеджменту і викладачів вишів під час воєнного стану забезпечити сприятливу психоемоційну атмосферу в онлайн-аудиторії. Адже всі учасники освітнього процесу є особами постраждалими від війни: хтось знаходиться в окупації й потерпає від цього, хтось перебуває в зоні активних бойових дій чи прифронтовій зоні й постійно переживає стрес від масованих обстрілів, хтось знаходиться за кордоном у іншомовному та культурному середовищі й має складнощі в адаптації. Такі життєві обставини впливають на навчання і викладання. Результати опитування підтвердили, що більшість респондентів відчуває стрес, а 42% констатують беззаперечно підвищення рівня стресу [3].

Роль цифрової грамотності також велика, причому це стосується усіх учасників освітнього процесу. Якщо більшість студентів легко опановують роботу в електронних гаджетах, то викладачам старшого віку іноді складно, а відсутність зручних інструментів ще більше ускладнює проблему. Якщо роботу в офлайн відточували десятиліттями, то онлайн – це абсолютно нове для них середовище. Викладачі нашого вишу добре опанували роботу зі старою платформою MOODLE. Але наш новий сайт не завжди відповідає вимогам щодо створення та зберігання записів проведених занять. Тож методика занять в асинхронному режимі неможлива. В результаті використання виключно синхронного режиму значна і важлива частина інформації для студента втрачається, зв'язок з викладачем практично зникає, а засвоєння нової теми перетворюється на повністю самостійну роботу. Це негативно впливає на якість отримуваних теоретичних знань.

Викладачі кафедри епізоотології і мікробіології розмістили усю необхідну та допоміжну інформацію на новоствореному сайті університету у вигляді дистанційного курсу кожної дисципліни. Це не лише лекції та заняття, а й робочі програми і силабуси предметів, списки рекомендованої літератури, довідкові матеріали, методичні матеріали для навчальної практики та тестові завдання для перевірки знань. В більшості методичних матеріалів до лекцій і занять є окремі завдання, які допомагають студенту не просто механічно використовувати вже готові тестові відповіді, а вимагають проведення аналізу отриманої у занятті інформації, використання її для вирішення практичної задачі в діагностиці, лікуванні

чи профілактиці конкретного захворювання, або провести порівняння методів дослідження. Це дозволяє спростити використання отриманих теоретичних знань в практичній роботі лікаря ветеринарної медицини.

Отримання якісної освіти в гуманній та ветеринарній медицині виключно за допомогою онлайн-занять не прийнятне. Для викладачів факультету ветеринарної медицини спільною великою проблемою є неможливість проведення практичних занять. Для майбутнього ветеринарного лікаря необхідне отримання практичних навичок безпосереднього контакту з твариною, вміння працювати із досліджуваним матеріалом, реактивами, спеціальними інструментами та приладами. Жодні ілюстрації, відео чи розповіді не можуть цього замінити. Нажаль, через військові дії на території Харківської області ми не можемо перейти на змішану форму навчання.

Не вирішена проблема якісного оцінювання знань студентів. У традиційній освіті одним із стимулів до навчання є оцінка. Індивідуальність та коректність оцінки можлива через безпосереднє спілкування викладача і студента. Дистанційне навчання надає студентам більше можливостей для фальсифікації результатів, а саме: виконання завдань іншою людиною, просте і швидке копіювання відповідей у іншого студента, елементарне використання ресурсів Інтернету і т. ін. крім того, ускладнюється і робота викладача через неможливість перевірити джерела усіх студентських відповідей. Результатом цього може бути як високі оцінки у тих, хто вдало фальсифікує свої відповіді, так і низькі – у тих, хто працює самостійно [3].

Висновки. Організація якісного масового дистанційного навчання – складний і багатофакторний процес.

Серед здобутків вищої освіти в умовах воєнного стану можна назвати: потужне впровадження інформаційних технологій у процес навчання; використання технології адаптивного навчання; студенти мають можливість вчитися, працювати.

Суттєвим важелем забезпечення якості дистанційного навчання під час дії воєнного стану є дисциплінованість викладачів, яка проявляється у дотриманні розкладу занять, своєчасності завантаження навчальних матеріалів до освітньої онлайн-платформи Moodle, перевірки виконаних студентами завдань та обґрунтування виставлених оцінок.

Викладачі мусять проводити заняття, опитувати студентів, давати завдання, всіляко залучати їх до навчального процесу, оскільки життя триває. Академічна доброчесність в умовах воєнного стану у вищих навчальних закладах є надважливим питанням.

Бібліографічний список:

1. Васильченко Л., Шацька Н. (2023) Дистанційне (онлайн) навчання у закладах ЗСО: проблеми, виклики, рішення. *Education Innovation Practice* 10(7):19-24. DOI:10.31110/2616-650X-vol10i7-003.
2. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти: затверджено наказом МОН від 8 вересня 2020 року №1115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
3. Проблеми і перспективи розвитку онлайн-освіти : Монографія / за заг. ред. Т. А. Васильсої, С. І. Котенка. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 125 с.
4. Соколенко О.Л. (2023) Вища освіта крізь призму війни. *Юридичний науковий електронний журнал*. №7. 2023. С. 562-564. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/128>

УДК 612.014:602.9.395:018.26

ДОСВІД ОТРИМАННЯ, КУЛЬТИВУВАННЯ ТА КРІОКОНСЕРВУВАННЯ

МЕЗЕНХІМАЛЬНИХ СТОВБУРОВИХ КЛІТИН ЖИРОВОЇ ТКАНИНИ СОБАКИ

Сукач О.М. доктор біологічних наук, старший науковий співробітник, Інститут проблем кріобіології і кріомедицини НАН України, Харків, Україна; Державний біотехнологічний